

Chronicles

„Држава, наука, култура“

научни скуп у организацији Етнолошко-антрополошког друштва Србије,
Београд, Етнографски музеј 11-12. јун 2009.

Иницијатива обновљеног Етнолошко-антрополошког друштва Србије да свој први научни скуп посвети теми актуелног односа државе, науке и културе, показала се као више него корисна и потребна платформа за уочавање и резимирање различитих врста и нивоа проблема са којима се тренутно суочава етнологија/антропологија, али и хуманистичке науке у целисти.

Током дводневног заседања, своје радове изложило је двадесет етнолога/антрополога и два историчара уметности. Рад се одвијао у оквиру три панела: 1) Култура ревизије у савременој Србији: узор, учинци, последице; модератор проф. др Иван Ковачевић, Катедра за етнологију и антропологију Филозофског факултета у Београду, 2) Идентитет(и) и јавна сфера; модератор др Младена Прелић, из Етнографски институт САНУ и 3) Нова концептуализација музејског рада: мисије и визије, концепције и стандарди; модератор мр Мирјана Менковић, Етнографски музеј у Београду.

Односу државе према науци и култури био је посвећен први панел, чији су учесници покушали да укажу на погубне последице ревизионистичких захвата на научно-истраживачки рад. Бирократска суштина ревизионистичког подухвата, те недостатак увида у специфичности научног истраживања

везаног за хуманистичке науке доводи озбиљно у питање опстанак ових дисциплина, као и институција које су њихови носиоци. Ово је свакако у супротности не само са прокламованим проевропским курсом државе, који иначе налаже повећање броја научника и већа издвајања за науку из државног буџета, него противречи и Декларацији о заштити нематеријалне културне баштине, чији је потписник и Србија, и у коју свакако спадају научна и културна делатност. Др Иван Ковачевић је у свом излагању, под називом „О ћуркама, пилићима и цитатним индексима“ указао на недостатности сциентрометријских метода оцењивања квалитета научног рада кроз његову квантификацију. Осим тога, инсистирањем на објављивању научних радова у часописима који се налазе на листама чији уређивачи и сами истичу њихову немеродавност у погледу резултата истраживања из области хуманистике, ове дисциплине су изведене на тржиште коме не припадају. Тиме је извршена маргинализација њиховог стварног друштвеног и културног потенцијала и значаја. Кључне елементе стратегије којом би посленици у хуманистичким наукама указали на друштвену релевантност својих истраживања истакао је у свом излагању др Милош Миленковић (доцент на Катедри за етнологију и антропологију Филозофског факултета у Београду).

Увид у улогу управо етнологије/антропологије, не само у проучавању актуелних идентитетских стратегија, него и у креирању идентитета, требало би да омогући друштвено конструктивну и усмерену сарадњу државе и науке на пољу културне и социјалне политике.

Са друге стране, на опасности и негативне аспекте утилитаризације хуманистичких дисциплина указали су др Драган Булатовић (професор на Катедри за историју уметности Филозофског факултета у Београду), др Ангелина Милосављевић – Аулт (Факултет лепих уметности) и др Александра Павићевић (научни сарадник у Етнографском институту САНУ). Знања и перспективе које општем интелектуалном капиталу прилаже хуманистика налазе се у културним темељима цивилизације. Њима се врши *образовање за културу*, којим се осмишљава целокупна стварност. Стога је тежња ка установљавању тржишне вредности и *употребљивости* њеног (стварности) идеацијског аспекта у потпуности апсурдна, јер почива на омаловажавању *идеје* у односу на *материју*, што би требало да представља превазиђену (и презрену?) идеолошку матрицу.

Но, бирократске методе културне ревизије не доводе у питање само смисао научно истраживачког – рада. Њихове последице се озбиљно рефлектују и у области образовања, и то примарно у сфери рада универзитетских професора. Ово је била тема излагања др Бојана Жикића (професор на Катедри за етнологију и антропологију Филозофског факултета у Београду). Он је учеснике скупа упознао са структуром радног времена и обавеза професора, у којој на административне послове одлази већи проценат радних сати него на уже стручне.

О пореклу и теоријским основама, те о истраживачкој традицији културе ревизије, говорила је Ивана Гачановић (дипломирани етнолог/антрополог, докторант на Катедри за етнологију и антропологију Филозофског факултета у Београду).

Као што је већ поменуто, о једној од кључних етнолошко-антрополошких тема, наиме, тема – о теми идентитета – расправљано је у оквиру другог панела. Основни аргументи и сучељавање позиција заговорника мултикултурних политика и њихових критичара били су изложени у раду мр Јелене Васиљевић (истраживач-сарадника Института за филозофију и друштвену теорију) – „Политике идентитета и критика културног есенцијализма – нужно непријатељи?“. Након овог, претежно теоријског рада следило је излагање др Сенке Ковач (професор на Катедри за етнологију и антропологију Филозофског факултета у Београду), у коме је она изложила део својих истраживања о процесу конструисања новог државног празника Сретења, који је одсликао усвајање нових идентитетских образаца у српском друштву на почетку 21. века. Др Мирослава Лукић-Крстановић (научни сарадник у Етнографском институту САНУ) говорила је о дисбалансу конструктивних категорија различитости и етнитета, које се налазе у законским регулативама, и актуелних случајева дикриминације, заснованих на стереотипима о херметизацији различитости и етнитета. Овај панел је завршен излагањем Марије Ристивојевић (дипломирани етнолог/антрополог, докторант на Катедри за етнологију и антропологију Филозофског факултета у Београду) о улози музике у конструисању националног идентитета. Ауторка се конкретно усредсредила на феномен експанзије world music-а и тзв. етно музике, која

се поклапа са актуелизацијом националних покрета и идеја из осамдесетих, и посебно из деведесетих година двадесетог века, и која сведочи, између осталог, о унутрашњим контрадикторностима процеса глобализације, сасвим очитледним на пољу културног стваралаштва.

Какав ће углед и статус, улогу и значај имати етнологија/антропологија за друштво и културу, то умногоме зависи од начина њеног јавног презентовања. Ову област деловања првенствено покрива музеолошка пракса, којој је била посвећена трећа секција научног скупа. Концепцијско осавремењивање, брисање разлика између елитне и свакодневне културе, те укључивање музеја у живот окружења које презентују и коме презентују одређену, музејским средствима испричану причу – основне су тенденције савремене музеолошке праксе. У мањим срединама, с обзиром на невелик број институција културе, музеји играју кључну улогу у процесу образовања и презентације културног наслеђа, а тиме и у процесу формирања идентитета, док се у већим градовима, а посебно у престоници, они често јављају као парадигме колективних идентитетских образаца.

О променама кроз које музеји, али и друге установе културе у Србији морају да прођу да би постале релевантни фактори друштвеног и културног образовања говорила је мр Мирјана Менковић (музејски саветник у Етнографском музеју у Београду). Ово излагање представљало је предлог својеврсне стратегије унутрашње организације музеја, која би била најоперативнија за процес европеизације музеја у Србији.

Мр Милош Матић (виши кустос у Етнографском музеју у Београду) се у свом излагању „Антропологизација

нематеријалног културног наслеђа“ осврнуо на значајне формулације Конвенције о заштити нематеријалне културне баштине, које су, са једне стране, отвориле бројне полемике око дефинисања тог појма, а са друге – омогућиле конструктиван антрополошки приступ проучавању нематеријалног културног наслеђа. Елементи теоријског приступа баштини, односно – конкретно предметима материјалне културе, били су присутни и у раду Петра Декића (кустос у Народном музеју у Смедеревској Паланци).

О проблемима и препрекама на путу иновативних приступа и приближавања музејских садржаја посетиоцима говориле су Невена Васић и Ивана Тодоровић (кустоси у Народном музеју Ужице), док је мр Тијана Јаковљевић (кустос у Музеју града Новог Сада) указала на проблем (не)видљивости мањинских заједница на музејским поставкама.

Снежана Шапоњић-Ашанин (виши кустос у Народном музеју у Чачку) упознала је учеснике скупа са садржајем основношколског предмета *Народна традиција* и са веома спорним концептом традиције који представља његову основу. У изради плана и програма за овај предмет нису учествовали етнологи/антрополози, а као предавачи се јављају крајње некомпетентне особе, чиме је читав овај пројекат обесмишљен. Супротно овом искуству, етнологско-занатлијске радионице организоване у Народном музеју у Чачку, о чему је говорила Ивана Ћирјаковић (кустос у Народном музеју у Чачку), представљају креативни спој знања и умећа, те тако од музеја чине привлачна места окупљања.

Нужност отварања музеја за различите групације унутар локалних заједница, као и императив модерног

маркетиншког приступа јавности, биле су теме последњег предавања, које је одржала Ивана Јовановић (кустос у Музеју града Новог Сада).

Предавања која су се могла чути на скупу „Држава, наука, култура“ представљају свакако сажету слику тренутног стања на овој тројној релацији, која

позива на ургентну акцију њених главних актера, али и солидан основ за заједничку стратегију посленика у хуманистичким дисциплинама уопште, а посебно етнолога/антрополога, која би потом довела до њиховог активнијег учествовања у важним друштвеним и културним токовима.

Александра Павићевић

Научни скуп у Чешкој Републици

У Чешкој Републици је од 14. до 16. октобра 2009. године одржан научни скуп под називом „Антоњин Вацлавик (1891–1959) и европска етнологија. Контексти времена и дела“ (*Antonín Václavík (1891–1959) a evropská etnologie. Kontexty doby a díla*). Скуп је уприличен поводом 50-годишњице смрти знаменитога чешког етнолога Антоњина Вацлавика и 90-годишњице оснивања Масариковог универзитета (*Masarykova univerzita*) у Брну, центру Моравске области. Публиковани су програм и резимеи поднетих саопштења, а почетком 2010. године биће објављен зборник радова с овога научног скупа.

Организатори скупа били су: Институт европске етнологије Филозофског факултета Масариковог универзитета (*Ústav evropské etnologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity*) и Музеј југоисточне Моравске (*Muzeum jihovýchodní Moravy*) у Злину, у сарадњи с Катедром етнологије и културне антропологије Филозофског факултета Универзитета Коменског (*Katedra etnologie a kultúrnej antropológie Filozofickej fakulty Univerzity Komenského*) у Братислави, Чешким етнографским друштвом (*Česká národopisná společnost*) из Прага, градом

Лухачовице (*Město Luhačovice*) и варошицом Позловице (*Městys Pozlovice*).

За место одржавања скупа одабрано је познато бањско место Лухачовице (*Luhačovice*), у чијој је околини рођен Антоњин Вацлавик. Лухачовице су смештене у живописном побрђу микрорегиона Лухачовско Залесје (*Luhačovské Zálesí*), на југоистоку Моравске области. Значај овога научног скупа потврђује и покровитељство декана Филозофског факултета Масариковог универзитета, хејтмана (начелника) Злинског региона (коме припадају и Лухачовице) и државног сенатора с тог подручја, те чињеница да га је финансијски подржало и Министарство културе Чешке Републике. Радне седнице скупа одржаване су у пространој сали Градског дома културе „Електра“. Поред тога, организатори су, уза сву указану пажњу, омогућили учесницима и разгледање града и околине, а положени су и венци на родну кућу Антоњина Вацлавика у варошици Позловице (*Pozlovice*), која је данас спојена с Лухачовицама.

У оквиру програма скупа представљени су ново чешко издање књиге А. Вацлавика, *Volkskunst und Gewebe – Textil v lidové tvorbě*, као и